

ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI
VIỆN CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

2. Mô hình ngôn ngữ

Viện Công nghệ Thông tin và Truyền thông

Mô hình ngôn ngữ

- Là phân bố xác suất trên các tập văn bản
- Cho biết xác suất của 1 câu (hoặc 1 cụm từ) thuộc 1 ngôn ngữ là bao nhiêu
- Mô hình ngôn ngữ tốt sẽ đáng giá đúng các câu đúng ngữ pháp, trôi chảy hơn các từ có thứ tự ngẫu nhiên.
- vd: $P(\text{“hôm nay trời đẹp”}) > P(\text{“trời đẹp nay hôm”})$

Mô hình ngôn ngữ N-gram

- Mục tiêu: tính xác suất của 1 câu hoặc một cụm từ:

$$P(W) = P(w_1, w_2, w_3, w_4, w_5, \dots, w_m)$$

- Theo công thức Bayes:

$$P(AB) = P(B|A) * P(A)$$

- Ta có:

$$P(w_1, w_2, w_3, w_4, w_5, \dots, w_m) = \\ P(w_1) * P(w_2 | w_1) * P(w_3 | w_1 w_2) * \dots * P(w_m | w_1 w_2 w_3 \dots w_{m-1})$$

$$P(\text{"hôm nay trời đẹp"}) = \\ P(\text{hôm}) * P(\text{nay|hôm}) * P(\text{trời|hôm nay}) * P(\text{đẹp |hôm nay trời})$$

Mô hình ngôn ngữ N-gram

Cách tính xác suất: $P(\text{đẹp} | \text{hôm nay trời}) = \frac{P(\text{hôm nay trời đẹp})}{P(\text{hôm nay trời})}$

- không thể lưu hết các xác suất trên, đặc biệt với m là độ dài văn bản ngôn ngữ tự nhiên
- sử dụng chuỗi Markov bậc n với giả thiết 1 từ chỉ phụ thuộc n từ đứng trước nó (mô hình n-gram)

$$\begin{aligned} P(w_m | w_1 w_2 w_3 \dots w_{m-1}) &= P(w_m | w_1, w_2, w_3, \dots, w_{m-1}) \\ &= P(w_m | w_{m-n} w_{m-n+1} w_{m-n+2} \dots w_{m-1}) \end{aligned}$$

Các mô hình ngram

- Mô hình unigram: $P(w_1 w_2 \dots w_n) \sim \prod_i P(w_i)$
- Mô hình bigram: $P(w_1 w_2 \dots w_n) \sim \prod_i P(w_i | w_{i-1})$
- Mô hình trigram: $P(w_1 w_2 \dots w_n) \sim \prod_i P(w_i | w_{i-1} w_{i-2})$

Tính xác suất bigram

- Đánh giá Maximum Likelihood

$$P(w_i | w_{i-1}) = \frac{\text{count}(w_{i-1}, w_i)}{\text{count}(w_{i-1})}$$

$$P(w_i | w_{i-1}) = \frac{c(w_{i-1}, w_i)}{c(w_{i-1})}$$

Tính xác suất bigram – ví dụ 1

$$P(w_i | w_{i-1}) = \frac{c(w_{i-1}, w_i)}{c(w_{i-1})}$$

<s> I am Sam </s>

<s> Sam I am </s>

<s> I do not like green eggs and ham </s>

$$P(\text{I} | \text{<s>}) = \frac{2}{3} = .67$$

$$P(\text{Sam} | \text{<s>}) = \frac{1}{3} = .33$$

$$P(\text{am} | \text{I}) = \frac{2}{3} = .67$$

$$P(\text{</s>} | \text{Sam}) = \frac{1}{2} = 0.5$$

$$P(\text{Sam} | \text{am}) = \frac{1}{2} = .5$$

$$P(\text{do} | \text{I}) = \frac{1}{3} = .33$$

Tính xác suất bigram – ví dụ 2

Berkeley Restaurant Project sentences

- can you tell me about any good cantonese restaurants close by
- mid priced thai food is what i'm looking for
- tell me about chez panisse
- can you give me a listing of the kinds of food that are available
- i'm looking for a good place to eat breakfast
- when is caffe venezia open during the day

Đếm các bigram

- Trên tổng số 9222 câu

	i	want	to	eat	chinese	food	lunch	spend
i	5	827	0	9	0	0	0	2
want	2	0	608	1	6	6	5	1
to	2	0	4	686	2	0	6	211
eat	0	0	2	0	16	2	42	0
chinese	1	0	0	0	0	82	1	0
food	15	0	15	0	1	4	0	0
lunch	2	0	0	0	0	1	0	0
spend	1	0	1	0	0	0	0	0

Tính xác suất bigram

- Chuẩn hóa theo unigrams:

i	want	to	eat	chinese	food	lunch	spend
2533	927	2417	746	158	1093	341	278

- Kết quả:

	i	want	to	eat	chinese	food	lunch	spend
i	0.002	0.33	0	0.0036	0	0	0	0.00079
want	0.0022	0	0.66	0.0011	0.0065	0.0065	0.0054	0.0011
to	0.00083	0	0.0017	0.28	0.00083	0	0.0025	0.087
eat	0	0	0.0027	0	0.021	0.0027	0.056	0
chinese	0.0063	0	0	0	0	0.52	0.0063	0
food	0.014	0	0.014	0	0.00092	0.0037	0	0
lunch	0.0059	0	0	0	0	0.0029	0	0
spend	0.0036	0	0.0036	0	0	0	0	0

Tính xác suất câu dựa trên các bigram

$$P(\langle s \rangle \text{ I want english food } \langle /s \rangle) =$$

$$P(\text{I} | \langle s \rangle)$$

$$\times P(\text{want} | \text{I})$$

$$\times P(\text{english} | \text{want})$$

$$\times P(\text{food} | \text{english})$$

$$\times P(\langle /s \rangle | \text{food})$$

$$= .000031$$

Các xác suất đã tính được

- $P(\text{english} | \text{want}) = .0011$
- $P(\text{chinese} | \text{want}) = .0065$
- $P(\text{to} | \text{want}) = .66$
- $P(\text{eat} | \text{to}) = .28$
- $P(\text{food} | \text{to}) = 0$
- $P(\text{want} | \text{spend}) = 0$
- $P(i | \langle s \rangle) = .25$

Triển khai thực tế

- Sử dụng log thay cho phép nhân
 - Tránh được kết quả về 0
 - Nhanh hơn nhân

$$\log(p_1 \cdot p_2 \cdot p_3 \cdot p_4) = \log p_1 + \log p_2 + \log p_3 + \log p_4$$

Các mô hình ngôn ngữ có sẵn

- Google Book N-grams

- <http://ngrams.googlelabs.com/>

- KenLM

- <https://kheafield.com/code/kenlm/>

Google N-Gram Release

- serve as the incoming 92
- serve as the incubator 99
- serve as the independent 794
- serve as the index 223
- serve as the indication 72
- serve as the indicator 120
- serve as the indicators 45
- serve as the indispensable 111
- serve as the indispensable 40
- serve as the individual 234

<http://googleresearch.blogspot.com/2006/08/all-our-n-gram-are-belong-to-you.html>

Đánh giá các mô hình ngôn ngữ

- Gán xác suất cao cho các câu thực hoặc các câu có tần suất xuất hiện lớn
 - Hơn các câu sai ngữ pháp hoặc các câu ít xuất hiện?
- Huấn luyện mô hình trên một tập huấn luyện (training set)
- Đánh giá trên một tập dữ liệu mới (test set)
- Sử dụng ma trận độ đo để đánh giá mức độ tốt của mô hình trên tập test

Đánh giá mô hình N-gram

- So sánh 2 mô hình A và B
 - Sử dụng mỗi mô hình cho một nhiệm vụ cụ thể:
 - sửa lỗi chính tả, nhận dạng tiếng nói, dịch máy, ...
 - Thử nghiệm (chạy) nhiệm vụ đó, tính độ chính xác khi sử dụng mô hình A và B
 - Bao nhiêu từ sai được sửa đúng
 - Bao nhiêu từ được dịch đúng
 - So sánh độ chính xác khi sử dụng A và B

Đánh giá mô hình N-gram – Đánh giá trong

- Đánh giá trong sử dụng độ đo **perplexity (độ phức tạp)**
 - Đánh giá xấp xỉ không tốt
 - Chỉ khi dữ liệu test giống dữ liệu train (về bộ từ vựng)
 - Tốt cho thí nghiệm nhưng không tốt cho thực tế

Ý tưởng của Perplexity

- Shannon Game:

- Ta có thể tiên đoán từ tiếp theo không?

I always order pizza with cheese and _____

The 33rd President of the US was _____

I saw a _____

- Có thể dùng unigram không?

- Mô hình tổ sẽ gán xác suất cao cho từ thường xuyên xuất hiện ở vị trí dự đoán

mushrooms 0.1
pepperoni 0.1
anchovies 0.01
....
fried rice 0.0001
....
and 1e-100

Độ phức tạp (Perplexity)

Mô hình tốt nhất là mô hình dự đoán từ chưa nhìn thấy tốt nhất

- Cho xác suất câu cao nhất $P(\text{sentence})$
- Perplexity là nghịch đảo xác suất trên tập test, chuẩn hóa theo số từ

Luật chuỗi:

$$PP(W) = \sqrt[N]{\prod_{i=1}^N \frac{1}{P(w_i | w_1 \dots w_{i-1})}} = \sqrt[N]{\frac{1}{P(w_1 w_2 \dots w_N)}}$$

Với bigrams:

$$PP(W) = \sqrt[N]{\prod_{i=1}^N \frac{1}{P(w_i | w_{i-1})}}$$

Độ phức tạp (Perplexity)

- Độ phức tạp tương đương số trường hợp rẽ nhánh
- Giả thiết 1 câu gồm các chữ số ngẫu nhiên. Khi đó độ phức tạp của câu dựa trên 1 mô hình sẽ gán $P=1/10$

$$\begin{aligned} PP(W) &= P(w_1 w_2 \dots w_N)^{-\frac{1}{N}} \\ &= \left(\frac{1}{10}\right)^{-\frac{1}{N}} \\ &= 10^{-1} \\ &= 10 \end{aligned}$$

Hiện tượng quá khớp dữ liệu (overfitting)

- N-grams chỉ tiên đoán từ tốt nếu tập test giống tập train.
 - Ta cần tạo ra mô hình có tính tổng quát, nghĩa là có thể xử lý các trường hợp xác suất = 0 (những TH không có trong tập train nhưng có trong tập test)

TH xác suất = 0

- Tập train:
 - ... denied the allegations
 - ... denied the reports
 - ... denied the claims
 - ... denied the request
- Tập test
 - ... denied the offer
 - ... denied the loan

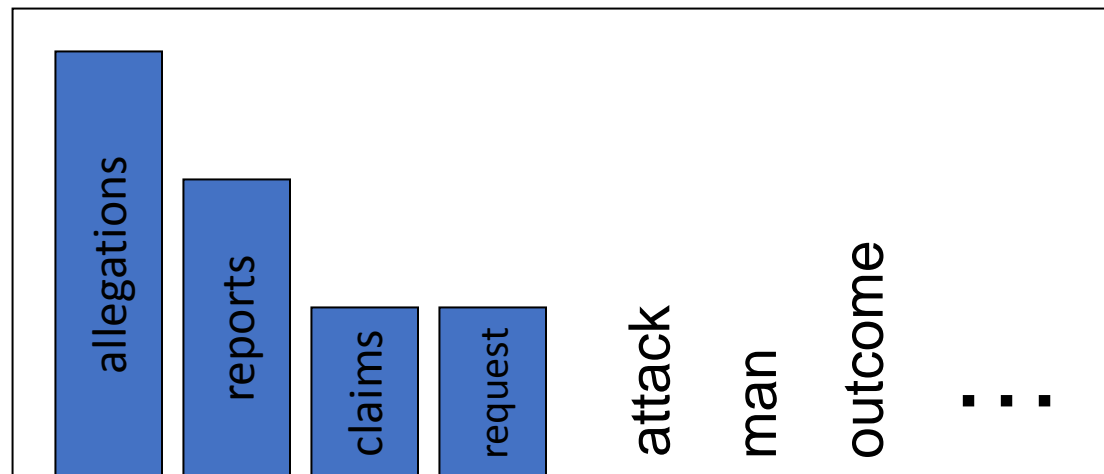
$$P(\text{"offer"} \mid \text{denied the}) = 0$$

→ xác suất của 1 câu hoặc một cụm từ về 0

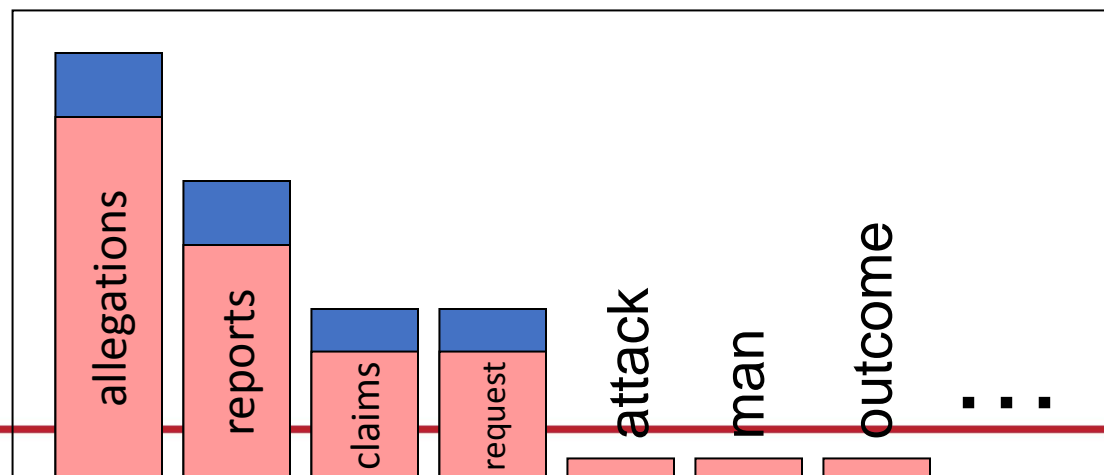
➤ Sử dụng các phương pháp làm mịn

Ý tưởng của phương pháp làm mịn

- Xác suất trên tập train: $P(w \mid \text{denied the})$
 - 3 allegations
 - 2 reports
 - 1 claims
 - 1 request
 - 7 total
- Giảm xác suất các n-gram có xác suất lớn hơn 0 để bù cho các n-gram có xác suất bằng 0.

- $P(w \mid \text{denied the})$
 - 2.5 allegations
 - 1.5 reports
 - 0.5 claims
 - 0.5 request
 - 2 other**
 - 7 total

Đánh giá kiểu add-one

- Gọi là phép làm mịn Laplace
- Giả thiết mỗi từ xuất hiện nhiều hơn 1 lần so với thực tế
- Cộng 1 vào tất cả các giá trị đếm

- Đánh giá MLE :

$$P_{MLE}(w_i | w_{i-1}) = \frac{c(w_{i-1}, w_i)}{c(w_{i-1})}$$

- Đánh giá add-1:

$$P_{Add-1}(w_i | w_{i-1}) = \frac{c(w_{i-1}, w_i) + 1}{c(w_{i-1}) + V}$$